

โครงการบ้านพักผู้สูงอายุและเด็กก่อนวัยเรียน

Integrate Living Elderly Plus Kids

สุขพรรษา อุตรนคร¹, ภูริน หล้าเตจา² และ ปณิดา คุณาวรรณ²

¹บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ่ง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด (มหาชน)

²ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

E-mail: Meilysukpansa@gmail.com*

Sukpansa Uttaranakorn¹, Purin La-teja² and Panida Kunawan²

¹TEAM Consulting Engineering and Management Public Company Limited

²Department of Architecture, Faculty of Architecture and Design, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

E-mail: Meilysukpansa@gmail.com*

Received 19 June 2025

Revised 28 June 2025

Accepted 30 June 2025

ข้อมูลเบื้องต้น (General Information)

ชื่อผลงาน : โครงการบ้านพักผู้สูงอายุและเด็กก่อนวัยเรียน

ประเภทผลงาน : สถาปัตยกรรม

ผู้ออกแบบ : สุขพรรษา อุตรนคร

ผู้ร่วมโครงการ (ถ้ามี) : ภูริน หล้าเตจา และ ปณิดา คุณาวรรณ

Name of work : Integrate living elderly plus kids

Type of work : Architecture

Designer : Sukpansa Uttaranakorn

Project Participants: Purin La-teja and Panida Kunawan

บทคัดย่อ

การออกแบบงานสถาปัตยกรรมที่มีแนวความคิดในการออกแบบบ้านสำหรับผู้สูงอายุที่เกษียณอายุและมีเงินบำนาญ ให้มีกิจกรรมและพื้นที่ที่เหมาะสมกับช่วงวัย และมีกิจกรรมสอดคล้องกับเด็กก่อนวัยเรียน การออกแบบสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ผ่านกระบวนการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์และนำไปใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรม ทำให้เกิดพื้นที่ร่วมกันของผู้สูงอายุ และเด็กก่อนวัยเรียน ให้ผู้สูงอายุได้กลับมาอยู่ในสังคม ส่งเสริมในด้านจิตใจ ได้รับความสนใจจากเด็ก และเด็กได้รับการดูแลจากผู้สูงอายุ การบูรณาการสภาพแวดล้อมระหว่างผู้สูงอายุและเด็กนี้ การออกแบบมาเพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน ส่งเสริมสุขภาพจิต การเชื่อมโยงทางสังคม และการมีส่วนร่วมที่มีความหมายสำหรับทั้งสองกลุ่มอายุ

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ เด็กก่อนวัยเรียน การผสมผสาน

Abstract

Architectural design centers on creating a residence for retired elderly individuals who receive a pension, with thoughtfully designed spaces and activities appropriate for their stage in life and incorporate activities suitable for preschool-aged children. The design makes a benefit environment through comprehensive research, data analysis, and application in architectural design, the project aims to establish shared spaces that bring together the elderly and young children. This interaction allows the elderly to reintegrate into a social setting, enhancing their emotional well-being through the joyful presence of children. In turn, children benefit from the care and attention provided by the elderly. This intergenerational environment is designed to be mutually supportive, promoting psychological wellness, social connection, and meaningful engagement for both age groups.

Keywords: Elderly, Kids, Integrate

1. บทนำ

ปี พ.ศ. 2567 เป็นปีที่สังคมเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” หรือ Complete aged society เมื่อสัดส่วนผู้มีอายุเกิน 60 ปีกว่า 20% โดยรูปร่างหน้าของสังคมสูงวัยไทย มีผู้สูงอายุ 14.03 ล้านคน ผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับผู้อื่น และอยู่คนเดียวมากขึ้น มีรายได้หลักจากบุตรหลาน และ 1 ใน 3 ยังต้องทำงาน [1] การออกแบบสถาปัตยกรรมของการอยู่ร่วมกันของคนสองวัยที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน แต่จะเข้ามาช่วยกันส่งเสริมซึ่งกันและกัน ให้เกิดประโยชน์ด้วยกันทั้งสองวัย แนวคิดในการออกแบบโครงการที่อยู่อาศัยแบบผสมผสานระหว่าง ผู้สูงอายุกับเด็กก่อนวัยเรียนเริ่มขึ้นในปี 1976 โดยชาวญี่ปุ่นชื่อ ชิมาดะ มาซาฮารุ ที่ได้รวมการรับเลี้ยงเด็กเล็กกับการดูแลผู้สูงอายุไว้ในที่เดียวกัน ที่เมืองเอโดะกาวะ ซึ่งศูนย์ในลักษณะนี้เรียกว่า “Koteon” รับเลี้ยงเด็กวัย 1-6 ปี และผู้สูงอายุในวัย 80 ปี ต่อมาในปี 1998 ก็มีศูนย์ในลักษณะนี้ 16 แห่งและช่วงเวลานี้เองที่แนวคิดได้ขยายเข้าไปสู่อเมริกาเหนือ [2] โดยรู้จักกันในชื่อ Intergenerational Shared Living ซึ่งเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากสังคมทั่วโลกเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ขณะเดียวกันก็มีความต้องการด้านการเรียนรู้และการดูแลเด็กเล็กที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น [3-4] โครงการบ้านพักคนชราและศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนแบบบูรณาการ ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการด้านกายภาพและสังคมของทั้งสองกลุ่มเท่านั้น แต่ยังส่งเสริม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย (Intergenerational Interaction) ซึ่งพบว่า มีผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของเด็ก [5] จากงานวิจัยของ Kaplan [6] การอยู่ร่วมกันของผู้สูงอายุกับเด็กสามารถสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (self-worth) ให้กับผู้สูงอายุ และช่วยให้เด็กรู้จักการเคารพและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น

ตัวอย่างที่โดดเด่นคือ The Mount ในเมืองซีแอตเทิล สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จในการรวมศูนย์ดูแลผู้สูงอายุและโรงเรียนอนุบาล

ไว้ในสถานที่เดียวกัน โดยจัดกิจกรรมร่วมกันรายวัน เช่น อ่านหนังสือ ร้องเพลง ทำงานศิลปะ ส่งผลให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ [2] ส่วนในประเทศไทยมีศูนย์ที่มีอัตราผู้สูงอายุสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก มีโครงการที่โดดเด่น คือ ศูนย์ “Sukoyaka Daycare & Elderly Center” ในโตเกียว ที่ออกแบบให้มีพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันของเด็กกับผู้สูงอายุภายใต้แนวคิด “ชีวิตเรียนรู้ได้ทุกวัย” [7]

โครงการบ้านพักคนชราและเด็กก่อนวัยเรียนจึงเป็นโครงการที่ช่วยเติมเต็มผู้สูงอายุ และนอกจากเด็กแล้วยังมีวัยทำงานซึ่งเป็นผู้ปกครองของเด็กเข้ามาในโครงการ ทำให้ผู้สูงอายุได้เปรียบเสมือนกลับเข้ามาสู่สังคมอีกครั้ง

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่มีภารกิจดำรงชีวิตและความต้องการที่แตกต่างกัน ในด้านพื้นที่ การดูแล สภาพแวดล้อม ความต้องการในการใช้ชีวิตประจำวัน ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยให้อยู่ร่วมกัน และนอกจากนั้น การมีเด็กก่อนวัยเรียนเข้ามาร่วมในโครงการจะทำให้ผู้สูงอายุ พื้นที่ที่สามารถอยู่ร่วมกันกับเด็กก่อนวัยเรียนได้อย่างลงตัว เพราะเด็กจะได้การดูแลสอดส่องจากผู้สูงอายุในทางกลับกันผู้สูงอายุจะได้รับความสดใส ความมีชีวิตและเหมือนได้กลับมาอยู่ในสังคมอีกครั้ง

3. ข้อมูลการออกแบบโครงการ

3.1 ที่ตั้งโครงการ

โครงการออกแบบที่ตั้งอยู่ที่ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี พิกัดพื้นที่คือ 13° 50' 44" N และ 100° 29' 16" E เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีติดอันดับ 1 ใน 10 ที่มีประชากรผู้สูงอายุมากที่สุด (รูปที่ 1) โดยอยู่ในอันดับ 9 มีผู้สูงอายุ 280,166 คน อันดับ 1 คือ กรุงเทพมหานคร มีผู้สูงอายุ 1,239,757 คน ส่วนอันดับอื่น ๆ อยู่ในต่างจังหวัดทั้งหมด ซึ่งในต่างจังหวัดจะไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องผู้สูงอายุและเด็ก เนื่องจากยังอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ตามวัฒนธรรมดั้งเดิม จังหวัดนนทบุรี จึงเป็นจังหวัดที่ถูกเลือก เนื่องจากมี

สาธารณูปโภคครบครัน และอยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งโครงการจะสามารถรองรับผู้สูงอายุและเด็กก่อนวัยเรียนจากกรุงเทพฯ ได้อีกด้วย

รูปที่ 1 10 จังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด
ที่มา: ไทยรัฐออนไลน์ (11 ต.ค. 2566) [8]

ที่ตั้งโครงการมีการคำนึงถึงการเข้าถึงได้ง่ายไม่ไกลจากชุมชน เพื่อให้ลูกหลานของผู้สูงอายุเข้าเยี่ยมได้บ่อยและสม่ำเสมอ ส่วน ผู้ปกครองของเด็กก่อนวัยเรียนสะดวกในการรับส่งในแต่ละวันทิศตะวันออกติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นมีต้นไม้ สวน และแม่น้ำ เพื่อการพักผ่อนเปรียบเสมือนอยู่บ้านทิศใต้ติดวัดสลักได้ สามารถจัดกิจกรรมทำบุญให้ผู้สูงอายุได้ง่าย ทิศเหนือติดที่โล่งมีต้นไม้ ส่วนทิศตะวันตกติดที่ดินทำการเกษตร ทำให้บรรยากาศโดยรอบโล่ง โปร่งสบาย มีความสดชื่น เหมาะแก่การพักผ่อน ให้บรรยากาศเปรียบเสมือนอยู่บ้าน (ดูรูปที่ 2 - 3)

รูปที่ 2 ผังบริเวณที่ตั้งโครงการ และบริบทโดยรอบ

รูปที่ 3 ทศนียภาพมองจากภายในโครงการ

3.2 เกณฑ์อายุผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุที่เกษียณอายุมีเงินบำนาญ อายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้สูงอายุแบ่งเป็นสามช่วงวัยคือ

อายุ 60-69 ปี ผู้สูงวัยช่วงต้น (the young-old) โดยทั่วไปยังเป็นคนที่แข็งแรงแต่อาจต้องพึ่งพิงผู้อื่นบ้าง สำหรับบุคคลที่มีการศึกษา รู้จักการปรับตัว

อายุ 70-79 ปี ผู้สูงวัยช่วงกลาง (the middle-aged old) เป็นช่วงที่คนเริ่มเจ็บป่วย เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมน้อยลง

อายุ 80-90 ปี ผู้สูงวัยช่วงปลาย (the old-old) ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับคนอายุขั้นนี้ต้องมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้นผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่าวัยอื่น

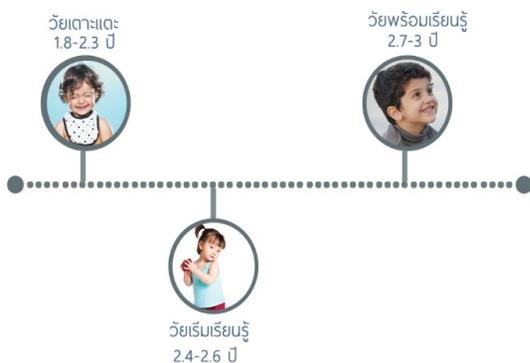
รูปที่ 4 การแบ่งช่วงวัยของผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างกันของร่างกาย

3.3 เกณฑ์อายุเด็กก่อนวัยเรียน แบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ คือ

วัยเตาะแตะ 1.8-2.3 ปี

วัยเริ่มเรียนรู้ 2.4-2.6 ปี

วัยพร้อมเรียนรู้ 2.7-3 ปี

รูปที่ 5 การแบ่งช่วงวัยของเด็กก่อนวัยเรียน

3.4 แนวทางการออกแบบทางสถาปัตยกรรม

งานวิจัยโดย Sugiyama et al. [9] เสนอว่าการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกิจกรรมร่วมกัน เช่น พื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง สนามเด็กเล่น ห้องอ่านหนังสือ และห้องฝึกศิลปะ ควรตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายจากทั้งฝั่งผู้สูงอายุและฝั่งเด็ก การออกแบบควรคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้:

- **ความปลอดภัยและการมองเห็น (Visibility):**

ต้องให้ผู้ดูแลสามารถมองเห็นและเข้าถึงเด็กและผู้สูงอายุได้ตลอดเวลา

- **การเข้าถึง (Accessibility):** มีทางลาด ลิฟต์

และอุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุ การเข้าถึงที่ต่างกันของเด็กและผู้สูงอายุแต่ละระดับ

- **ความยืดหยุ่น (Flexibility):** พื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามกิจกรรมซึ่งมองความสัมพันธ์ของเด็กและผู้สูงอายุ

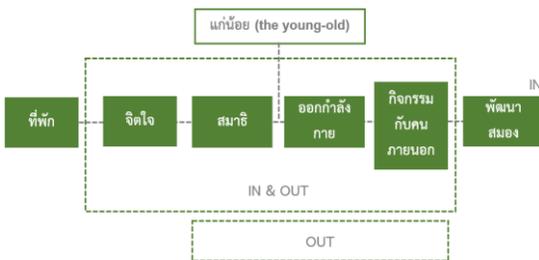
- **การควบคุมเสียงและความเป็นส่วนตัว (Acoustic and Privacy Control):** เพราะเด็กและผู้สูงอายุมีความไวต่อเสียงรบกวนต่างกัน

- **การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design):** เช่น การออกแบบทางลาด และการให้ทุกคนใช้งานได้สะดวก

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อออกแบบ

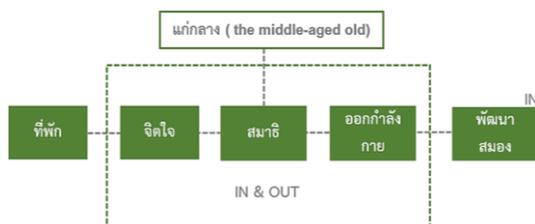
4.1 กิจกรรมที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยของผู้สูงอายุ

4.1.1 กิจกรรมของผู้สูงอายุช่วงต้น มีกิจกรรมดังนี้ บึงปอง สนุกเกอร์ ปลูกดอก หมากruk ที่นั่งดูทีวี ปลูกต้นไม้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำเองได้

รูปที่ 6 กิจกรรมของผู้สูงอายุช่วงต้น

4.1.2 กิจกรรมของผู้สูงอายุช่วงกลาง มีกิจกรรมดังนี้ พื้นที่เดินเล่น (สวน) โยคะ นั่งสมาธิ ไหว้พระ

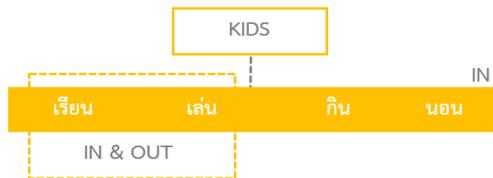
รูปที่ 7 กิจกรรมของผู้สูงอายุช่วงกลาง

4.1.3 กิจกรรมของผู้สูงอายุช่วงปลาย ได้แก่ พื้นที่อ่านหนังสือภายใน ภายนอก พื้นที่รับประทานอาหาร

รูปที่ 8 กิจกรรมของผู้สูงอายุช่วงปลาย

4.1.4 กิจกรรมของเด็กก่อนวัยเรียน พื้นที่เล่นภายในอาคาร พื้นที่เล่นภายนอกอาคาร ที่รับประทานอาหาร และที่นอนกลางวัน

รูปที่ 9 กิจกรรมของเด็กก่อนวัยเรียน

4.2 ที่พักรสำหรับผู้สูงอายุ

แบ่งเป็น 3 รูปแบบตามความเหมาะสม ดังนี้

4.2.1 ห้องผู้สูงอายุช่วงต้น จะเป็นห้องพักรส่วนตัวคนเดียว เตียงเตี้ยๆ มีห้องน้ำในตัว เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีความเป็นส่วนตัว ผู้สูงอายุช่วงต้นยังร่างกายที่แข็งแรงสามารถเดินไปไหนในโครงการได้อย่างสะดวก ทำกิจกรรมที่มีในโครงการได้อย่างเต็มที่ อิสระ เปรียบเสมือนอยู่บ้านของตนเอง

รูปที่ 10 ห้องพักรสำหรับผู้สูงอายุช่วงต้น

4.2.2 ห้องสำหรับผู้สูงอายุช่วงกลาง จะเป็นห้องพักส่วนตัว เป็นเตียงคู่ ตู้เก็บของส่วนตัวแยกกัน เพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวของกันและกัน แต่ยังสามารถอยู่ร่วมกันในห้องได้ เนื่องจากมีอายุที่มากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีคนดูแลซึ่งกันและกันในห้อง และมีห้องน้ำในตัว

รูปที่ 11 ห้องพักสำหรับผู้สูงอายุช่วงกลาง

4.2.3 ห้องสำหรับผู้สูงอายุช่วงปลาย จะเป็นห้องรวม มีที่เก็บของส่วนตัว มีห้องน้ำติดกับห้องพัก และติดกับห้องผู้ดูแล มีคนดูแล 24 ชั่วโมง เพื่ออำนวยความสะดวกและป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ในอัตราส่วนคนดูแลต่อผู้สูงอายุ 1:4

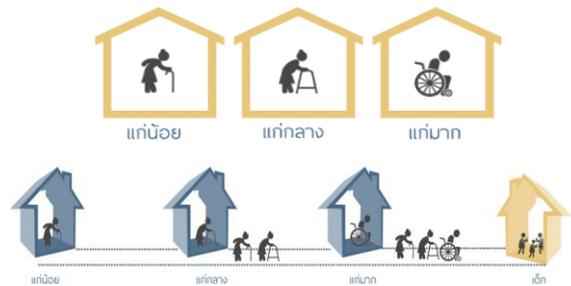

รูปที่ 12 ห้องพักสำหรับผู้สูงอายุช่วงปลาย

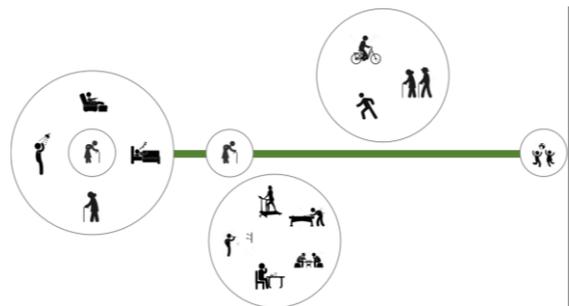
4.3 การเข้าถึงของคนแก่กับเด็กก่อนวัยเรียน

รูปที่ 13 การออกไปทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ

รูปที่ 14 การเข้าถึงของผู้สูงอายุกับเด็กก่อนวัยเรียน

รูปที่ 15 ระดับการเข้าถึงของสองช่วงวัย

การเข้าถึงของผู้สูงอายุและเด็กมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพร่างกายที่มีความแข็งแรงไม่เท่ากัน ซึ่งผู้สูงอายุช่วงต้น ร่างกายแข็งแรงสามารถเดินและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กได้ แต่ผู้สูงอายุช่วงปลายไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กเนื่องจากเดินไม่สะดวก จึงให้ผู้สูงอายุช่วงปลายอยู่ใกล้กับเด็กมากที่สุด เพื่อให้ได้มีกิจกรรมร่วมกับเด็ก

4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างคนแก่และเด็กก่อนวัยเรียน

กิจกรรมของผู้สูงอายุจากสูงวัยช่วงต้นที่มีความแข็งแรงมากจะเรียงลำดับของกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวจากมากไปน้อยและความใกล้เคียงกับเด็กก่อนวัยเรียนจะเป็นสูงวัยช่วงปลาย แล้วค่อยเป็นผู้สูงอายุช่วงต้นเป็นลำดับสุดท้าย

รูปที่ 16 ความเข้มข้นของกิจกรรมระหว่างผู้สูงวัยทั้ง 3 ช่วง

รูปที่ 17 ความเข้มข้นของกิจกรรมระหว่างเด็กก่อนวัยเรียนกับผู้สูงวัย

4.5 ความสัมพันธ์ของกิจกรรม

4.5.1 ความสัมพันธ์แบบเบาบาง การมองเห็น คือ การที่คนแก่มองเห็นกิจกรรมของเด็กก่อนวัยเรียน หรือการเห็นความเป็นอยู่ของชีวิตได้เห็นหลากหลายวัยของการอยู่ร่วมกันในสังคม

รูปที่ 18 ความสัมพันธ์แบบเบาบาง

4.5.2 ความสัมพันธ์แบบปานกลาง การสัมผัส คือ การที่คนแก่ได้มีกิจกรรมกับเด็กแค่สัมผัสทางร่างกาย เช่น การจับมือ การถูกเนื้อต้องตัวกัน โดยมีพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่ที่สองวัยสามารถมาเจอกัน

รูปที่ 19 ความสัมพันธ์แบบปานกลาง

4.5.3 ความสัมพันธ์แบบเข้มข้น การร่วมกัน คือ การที่สองวัยได้ทำกิจกรรมต่างๆได้ด้วยกัน ซึ่งกิจกรรมได้ส่งผลดีให้กับคนแก่และเด็ก ทั้งทางด้านจิตใจและร่างกาย

รูปที่ 20 ความสัมพันธ์แบบเข้มข้น

4.6 การวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ของฟังก์ชัน

การวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ของฟังก์ชัน มีการคำนึงถึง 4 เรื่องหลักข้างต้น คือ ความปลอดภัยและการมองเห็น (Visibility) การเข้าถึง (Accessibility)

ความยืดหยุ่น (Flexibility) การควบคุมเสียงและความเป็นส่วนตัว (Acoustic and Privacy Control) และการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) โดยสามารถจัดรูปแบบได้ 4 รูปแบบโดยสรุป คือ แบบโอบล้อม แบบชน แบบ Sandwich และแบบ Interlock ดังรูปที่ 21 - 25

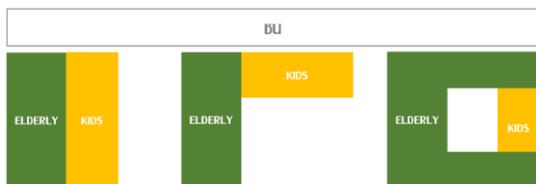
รูปที่ 21 รูปแบบพื้นที่ที่อยู่ร่วมกันของคนแก่และเด็ก 4 แบบ

4.6.1 แบบโอบล้อม: คนแก่โอบล้อมเด็ก เพื่อออกแบบพื้นที่ให้คนแก่มองเห็น ใกล้ชิดกับเด็ก และดูแลเด็ก การเข้าถึงสามารถเข้าถึงได้ทุกทิศทางแบบไม่เรียงลำดับ เป็นรูปแบบที่ทำให้เกิดการมองเห็นได้ทั่วถึงที่สุด

รูปที่ 22 รูปแบบพื้นที่ที่อยู่ร่วมกันแบบโอบล้อม

4.6.2 แบบชน: ออกแบบพื้นที่ที่คนแก่กับเด็กมีพื้นที่ติดกัน เพื่อให้เห็นกิจกรรมของกันและกัน การเข้าถึงเริ่มมีลำดับมากขึ้น พื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกันมากกว่าแบบแรก เหมาะกับการจัดพื้นที่ขนาดย่อมลงมา

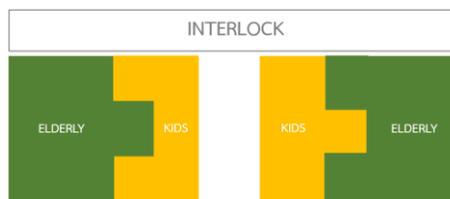
รูปที่ 23 รูปแบบพื้นที่ที่อยู่ร่วมกันแบบชน

4.6.3 แบบ Sandwich: พื้นที่ที่อยู่ระหว่างกลาง เด็กอยู่ระหว่างคนแก่เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลของคนแก่ หรือการที่คนแก่อยู่ระหว่างเด็กให้ผู้ใหญ่เห็นเด็กและมีการเคลื่อนไหวโดยรอบ

รูปที่ 24 รูปแบบพื้นที่ที่อยู่ร่วมกัน Sandwich

4.6.4 แบบ Interlock: การที่คนแก่เข้าไปในพื้นที่ของเด็กและเด็กเข้าไปในพื้นที่ของคนแก่ทำให้สองวัย

รูปที่ 25 รูปแบบพื้นที่ที่อยู่ร่วมกัน Interlock

4.7 การวิเคราะห์รูปแบบพื้นที่กิจกรรมของผู้สูงอายุและเด็ก

4.7.1 พื้นที่ที่สำหรับผู้สูงอายุ จะเป็นพื้นที่ที่ต้องการความเป็นส่วนตัว ได้แก่ ห้องพัก ห้องน้ำ

4.7.2 พื้นที่ที่โปร่งขนาดเล็กสำหรับผู้สูงอายุ เป็นพื้นที่ที่ต้องการความสงบ ได้แก่ พื้นที่ไหว้พระ ที่ทำสมาธิ

4.7.3 พื้นที่ที่โปร่งและโปร่งขนาดใหญ่ สำหรับไหว้พระ ทำสมาธิ ออกกำลังกาย กิจกรรมร่วมกับคนภายนอก กิจกรรมพัฒนาสมอง ปลูกต้นไม้

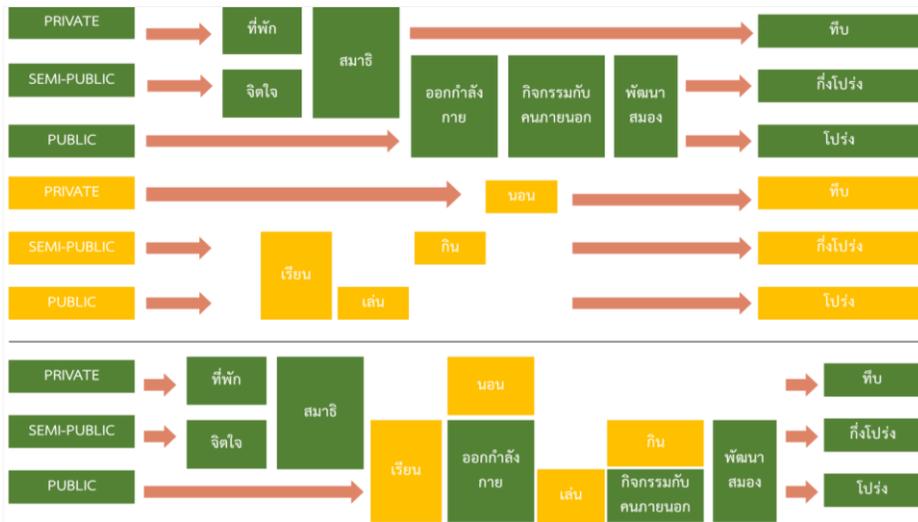
4.7.4 พื้นที่ที่บิสำหรับเด็กที่ต้องการความเป็นส่วนตัว ได้แก่ พื้นที่นอน

4.7.5 พื้นที่ที่โปร่งสำหรับเด็ก ได้แก่ พื้นที่เรียน และรับประทานอาหาร

4.7.6 พื้นที่โปร่งสำหรับเรียนและเล่น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีความใกล้ชิดกับเด็ก และผู้ดูแลได้ง่าย

พื้นที่ที่เชื่อมกันของผู้สูงอายุและเด็กในพื้นที่ที่บีบคั้น คือ ที่พัก และที่ทำสมาธิของผู้สูงอายุ ซึ่งจะเห็นเด็กนอนอยู่ในพื้นที่ของเด็ก พื้นที่โปร่ง จะเป็นพื้นที่ไหวพระ นั่งสมาธิ

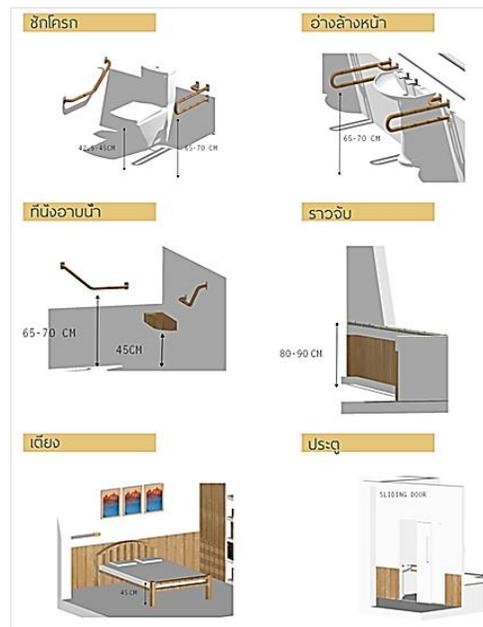
ออกกำลังกาย ส่วนพื้นที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการสมองของผู้สูงอายุ จะต่อเนื่องกับกิจกรรมของเด็ก ซึ่งตัวแทนพื้นที่เชื่อมพัฒนาการ คือ พื้นที่เรียนและรับประทานอาหาร ส่วนพื้นที่โปร่งจะเป็นพื้นที่ออกกำลังกาย กิจกรรมกับเด็กที่กิจกรรมเรียนและเล่น ทำให้สองวัยมีปฏิสัมพันธ์กัน

รูปที่ 26 รูปแบบพื้นที่และกิจกรรมของเด็กและผู้สูงอายุ

4.8 การออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design)

การออกแบบจะมีสัดส่วนตามที่กำหนด ใช้สำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุเสี่ยงกับการลื่นล้มได้ง่าย จึงมีการออกแบบราวจับในห้องน้ำที่พุงตัวที่เปลี่ยนอิริยาบถจากนั่งเป็นยืน และราวจับรอบโครงการเพื่อความปลอดภัยและการใช้งานที่เหมาะสม รวมไปถึงความสูงของเตียงและระยะความกว้างของประตู เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้งานได้อย่างสะดวกสบายและไม่สะดุดล้ม หรือคับแคบจนชนสิ่งของ โดยระยะต่าง ๆ แสดงในรูปที่ 27

รูปที่ 27 ระยะใช้งานต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ

พื้นที่ที่มีการเชื่อมกันของความสัมพันธ์แบบเข้มข้นของผู้สูงอายุและเด็กก่อนวัยเรียน ออกแบบโดยคำนึงถึงความสะดวก และความปลอดภัยของทั้งสองวัย ระยะความสูงของขอบเขตพื้นที่เล่นของเด็กคือ 45 เซนติเมตร แต่เป็นพื้นที่นั่งของผู้สูงอายุ และทางเดินเชื่อมของพื้นที่ของผู้สูงอายุ แต่เป็นพื้นที่เล่นหลบภัยของเด็ก ทำให้ผู้สูงอายุได้ใกล้ชิดกับเด็ก ผู้สูงอายุได้ช่วยดูแลเด็ก ๆ และเด็กได้เติมความสดใสทางด้านจิตใจ

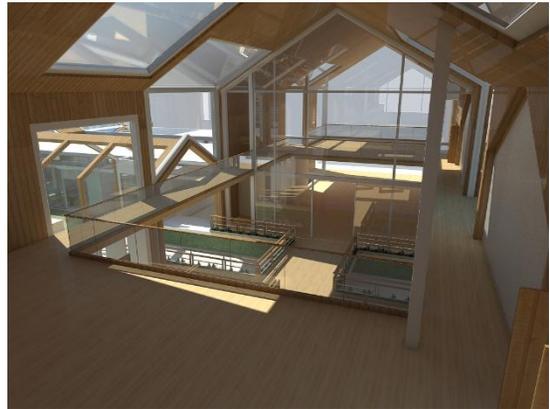
รูปที่ 28 พื้นที่ความสัมพันธ์แบบเข้มข้นของผู้สูงอายุและเด็ก

พื้นที่ภายในที่พักสำหรับผู้สูงอายุเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุได้อยู่ในพื้นที่ของตน แต่สามารถมองเห็นเด็กเล่นอยู่ภายนอกเป็นความสัมพันธ์แบบเบาบาง

รูปที่ 29 บริเวณพื้นที่ภายนอกที่เชื่อมต่อกับที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ (ความสัมพันธ์แบบเบาบาง)

พื้นที่ชั้นสองของอาคารสำหรับผู้สูงอายุ สามารถมองเห็นกิจกรรมของเด็กที่เล่นอยู่ในพื้นที่ของเด็ก บริเวณด้านล่างเป็นความสัมพันธ์แบบเบาบางอีกบรรยากาศ และให้เห็นผู้ปกครองที่มารับ-ส่งเด็ก ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าได้กลับมาอยู่ในสังคมอีกครั้ง

รูปที่ 30 ทศนียภาพบริเวณชั้นสองของอาคารสำหรับผู้สูงอายุ

5. ผลงานการออกแบบโครงการ

ภาพรวมของโครงการเป็นรูปทรงบ้านสไตล์นอร์ดิก (Nordic House Style) และมีการเจาะช่องให้มองเห็นกิจกรรมซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุและเด็กมีความรู้สึกเหมือนอยู่บ้านเมื่อได้เข้ามาอยู่ในโครงการ

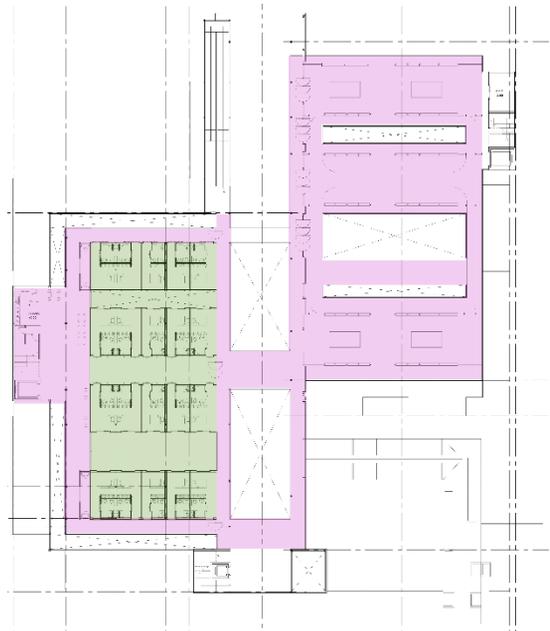
รูปที่ 31 ภาพรวมโครงการด้านหน้า

การจัดพื้นที่ต่าง ๆ ของโครงการ เป็นการจัดตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงวัยช่วงต้น (สีเขียวอ่อน) ผู้สูงวัยช่วงกลาง (สีเขียว) ผู้สูงวัยช่วงปลาย (สีเขียวเข้ม) และผู้สูงวัยกับเด็กก่อนวัยเรียน (สีฟ้า) โดยมีการจัดให้พื้นที่เด็กอยู่บริเวณด้านหน้าของโครงการเพื่อความสะดวกในการดูแลเด็กของครูพี่เลี้ยงและผู้ปกครองในการรับส่ง

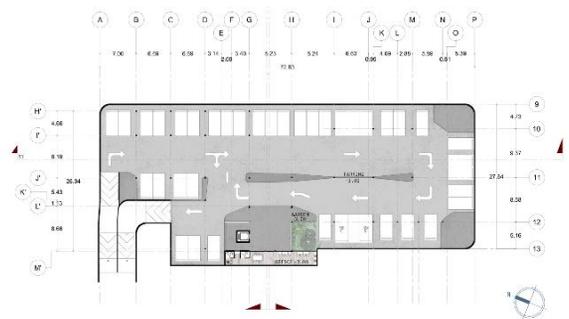
รูปที่ 32 Zoning ในผังพื้นที่ 1 ของแต่ละช่วงวัย

พื้นที่กิจกรรมทั้งหมดจะโอบล้อมรอบบริเวณห้องพักของแต่ละช่วงวัย สร้างกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยและทำให้ผู้สูงอายุอยากออกมาทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมวัยด้วยกัน ผู้สูงอายุช่วงต้นยังมีร่างกายที่แข็งแรงสามารถเดินไปทำกิจกรรมที่อยู่ไกลจากห้องพักได้ พื้นที่ร่วมกันของผู้สูงอายุและเด็ก (สีเหลือง) บริเวณตรงกลางจะเป็นทางผ่านของผู้สูงอายุที่เดินเข้าไปในโครงการจะเห็นพื้นที่เด็กเล่น เชื่อมกับพื้นที่สีเหลืองที่ติดกับที่พักผู้สูงวัยช่วงต้นทำให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกันได้

รูปที่ 33 Zoning ในผังพื้นที่ 2 ของผู้สูงวัยช่วงต้น

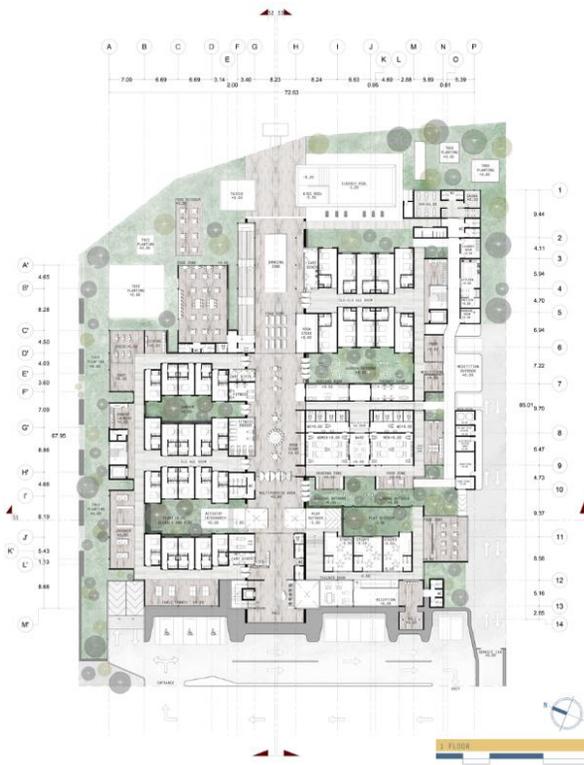
การออกแบบที่จัดตรร คำนี้ถึงความปลอดภัยของเด็กเล็กในโครงการ จึงออกแบบให้ที่จัดตรรอยู่ในชั้นใต้ดิน

รูปที่ 34 ที่จัดตรรชั้นใต้ดิน

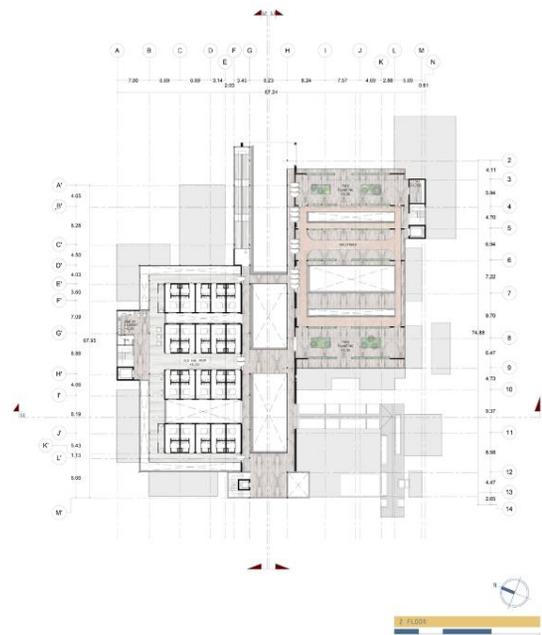
ผังพื้นที่ 1 มีการออกแบบให้ที่พักรสำหรับผู้สูงอายุอยู่ตามความสัมพันธ์แบบเข้มข้นของผู้สูงอายุกับเด็ก ซึ่งแต่ละพื้นที่ของกิจกรรมของผู้สูงอายุ จะมีพื้นที่กิจกรรมที่เหมาะสมแต่ละวัย เรียงลำดับจากผู้สูงอายุช่วงต้น ผู้สูงอายุช่วงกลาง และผู้สูงอายุช่วงปลาย ซึ่งผู้สูงอายุช่วงปลาย จะอยู่

ใกล้กับพื้นที่เด็กก่อนวัยเรียนมากที่สุด เพื่อให้มีการใกล้ชิดและเห็นเด็ก ส่วนผู้สูงอายุทุกช่วงวัย จะมีพื้นที่กิจกรรมที่สามารถมาทำร่วมกับเด็กได้ ทำให้ผู้สูงอายุทุกช่วงวัย มีความสดใสที่ได้จากเด็กและเห็นถึงชีวิตปกติ ที่ผู้ปกครองมารับ-ส่งเด็ก ๆ ทำให้ผู้สูงอายุไม่โดดเดี่ยว

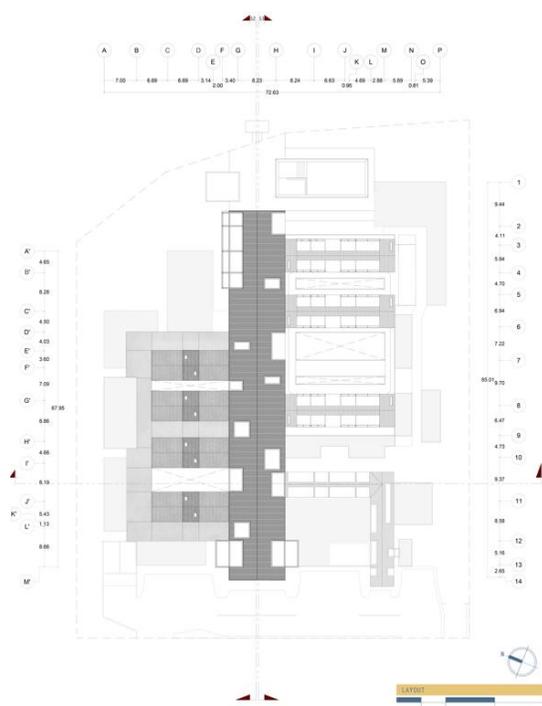

รูปที่ 35 ผังบริเวณชั้นที่ 1

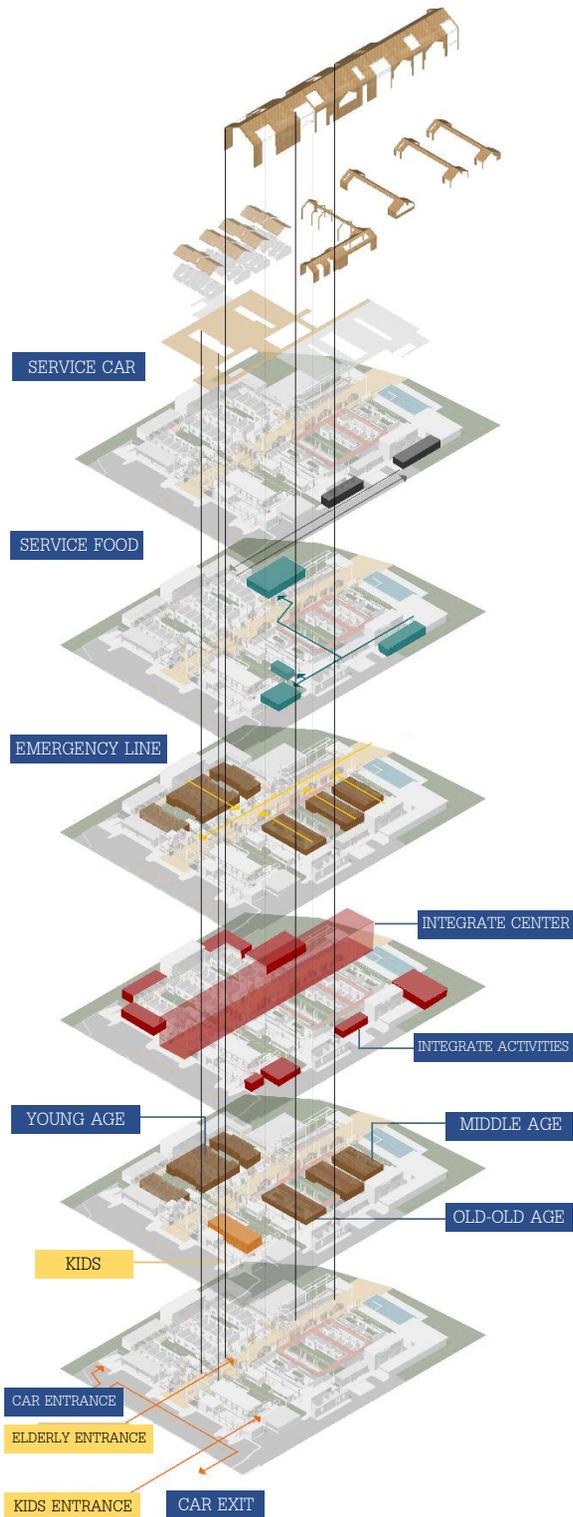
ผังพื้นที่ชั้น 2 มีการออกแบบให้เป็นพื้นที่สำหรับที่พักสำหรับผู้สูงอายุช่วงต้น และกิจกรรมปลูกต้นไม้ ซึ่งมีการเจาะช่องเพื่อมองเห็นกิจกรรมด้านล่างและสามารถมองไปยังแม่น้ำได้

รูปที่ 36 ผังชั้นที่ 2

รูปที่ 37 ผังหลังคา

รูปที่ 38 การเข้าถึงของพื้นที่ต่าง ๆ ในโครงการ

รูปที่ 39 รูปด้านของโครงการ

รูปทรงของอาคารจะเป็นรูปทรงบ้านหลังคาจั่ว มีการเจาะช่องบริเวณหลังคาเพื่อให้ได้รับแสงธรรมชาติเข้าไปยังภายในอาคาร ในกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้อาคารโปร่ง เสมือนอยู่กับธรรมชาติ มีชีวิตชีวา ไม่อึดอัด

รูปที่ 40 รูปตัดของโครงการ

ในส่วนด้านหน้าของอาคารมีการลดระดับบริเวณของพื้นที่เด็กเล่นของเด็ก เพื่อให้เด็กเข้ามาใช้พื้นที่ทำกิจกรรม

พื้นที่ที่สุงวัยสามารถมาเจอกัน พื้นที่เล่นที่เชื่อมกับกิจกรรมของสำหรับผู้สุงวัยช่วงปลาย จะเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์แบบเบาบาง และ กิจกรรมของสำหรับผู้สุงวัยช่วงต้นจะเป็นความสัมพันธ์แบบเข้มข้น ทำให้เด็กได้มีการดูแลจากผู้สุงอายุ โดยการสอดส่อง มงดู ส่วนผู้สุงอายุจะได้รับความสดใส ร่าเริงจากเด็ก (ดูรูปที่ 41 - 44)

รูปที่ 41 ทศนียภาพบริเวณพื้นที่ของผู้สุงวัย

รูปที่ 42 ทศนียภาพพื้นที่ของผู้สุงวัยที่สามารถมองเห็นเด็ก

รูปที่ 43 ทศนียภาพพื้นที่ของผู้สุงวัยบริเวณชั้น 1

รูปที่ 44 ทศนียภาพพื้นที่ของผู้สุงวัยบริเวณชั้น 2 ซึ่งสามารถมองเห็นกิจกรรมของชั้น 1

รูปที่ 45 ทศนิยมภาพพื้นที่ของผู้สูงวัยบริเวณชั้น 2 ที่สามารถ
ออกไปทำกิจกรรมภายนอกที่อยู่ชั้นเดียวกัน

รูปที่ 46 ทศนิยมภาพพื้นที่ของผู้สูงวัยบริเวณชั้น 2

รูปที่ 47 มุมมองภายในโครงการที่มองออกไปนอกโครงการ

6. บทสรุป

โครงการออกแบบบ้านพักผู้สูงอายุและเด็กก่อนวัยเรียนเป็นโครงการแบบบูรณาการ เป็นแนวคิดใหม่ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรในยุคลดสังคมสูงวัย และแนวโน้มการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยการออกแบบที่อยู่อาศัยที่รวมผู้สูงอายุและเด็กไว้ในบริบทเดียวกัน นอกจากจะช่วยลดต้นทุนด้านพื้นที่และการจัดการแล้ว ยังสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความสัมพันธ์ระหว่างวัย ซึ่งมีผลดีต่อสุขภาพของทั้งผู้สูงอายุและเด็ก ผลการศึกษาพบว่าโครงการออกแบบโครงการนี้ ตอบโจทย์ทั้ง 4 ข้อ คือ ความปลอดภัยและการมองเห็น (Visibility) การเข้าถึง (Accessibility) ความยืดหยุ่น (Flexibility) การควบคุมเสียงและความเป็นส่วนตัว (Acoustic and Privacy Control) และการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) ทั้งยังมีพื้นที่ให้เอื้อต่อกิจกรรมร่วมกัน และการสร้างความเป็นชุมชน มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ลดความเหงาในผู้สูงอายุ และกระตุ้นพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ของเด็ก อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของโครงการลักษณะนี้ยังขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความละเอียดในการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานทั้งสองกลุ่ม

7. ข้อเสนอแนะ

ในแง่การออกแบบ รูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการประเภทนี้ นอกจากจะวิเคราะห์จากความสัมพันธ์เบื้องต้นแล้ว ยังสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมไปตามบริบทของพื้นที่ ความเป็นพื้นที่ถิ่นมาวิเคราะห์ร่วมเพิ่มเติมได้ เช่น กิจกรรมผลิตผลงานพื้นถิ่นต่าง ๆ การจัดการแสดงพื้นถิ่น การจัดแสดงงานศิลปะ เป็นต้น เพื่อให้เข้ากับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

8. เอกสารอ้างอิง

- [1] Thai PBS Policy Watch. (n.d.). ไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์.
<https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-100>
- [2] THAIPUBLICA. (9 พฤษภาคม 2018). ศูนย์ดูแลคนสองวัย "Intergeneration Center" โมเดล เชื่อมสัมพันธ์ต่างรุ่น สร้างคุณภาพชีวิต "คนแก่-เด็กเล็ก" เรียนรู้ใส่ใจกันและกัน.
<https://thaipublica.org/2018/05/intergeneration-care-center-aging-preschool/>
- [3] Goyer, A. (2013). Intergenerational shared sites: Making the case. *Generations United*. Retrieved from
<https://www.gu.org/resources/intergenerational-shared-sites-making-the-case/>
- [4] Hernandez, J., & Gonzalez, M. (2020). Designing intergenerational housing: A framework for social inclusion. *Journal of Housing and the Built Environment*, 35(2), 423-440. <https://doi.org/10.1007/s10901-019-09680-z>
- [5] Jarrott, S. E., & Smith, C. L. (2011). The impact of intergenerational programs on children and youth. In M. London (Ed.), *Oxford Handbook of Lifespan Development* (pp. 377-393). Oxford University Press.
- [6] Kaplan, M. (2002). Intergenerational programs in schools: Considerations of form and function. *International Review of Education*, 48(5), 305-334.
<https://doi.org/10.1023/A:1020341829741>
- [7] Yamamoto, T., & Tanaka, S. (2018). Intergenerational day centers in Japan: Bringing older adults and preschool children together. *Journal of Intergenerational Relationships*, 16(3), 239-252.
<https://doi.org/10.1080/15350770.2018.1472093>
- [8] ไทยรัฐทีวี. (2568, ตุลาคม 11). 10 อันดับ จังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดในประเทศไทย. ไทยรัฐออนไลน์.
<https://www.thairath.co.th/lifestyle/lifestyle45plus/2731867>
- [9] Sugiyama, T., Thompson, C. W., & Alves, S. (2014). Designing outdoor spaces for intergenerational interaction: Insights from environmental psychology. *Landscape and Urban Planning*, 126, 31-38.